

الگوی علی رضایتمندی زوجین بر اساس مولفه‌های ویژگی شخصیتی با میانجی ارتباط مادر- فرزند

رزیتا پارپایی^۱، حسن امیری*^۲، مختار عارفی^۳

چکیده

مقدمه: رضایت زناشویی به معنای نگرش مثبت و لذت بخشی است که زن و شوهر از جنبه های مختلف روابط زناشویی خود دارند. پژوهشگران امروزه به دنبال یافتن عوامل مرتبط با رضایت زناشویی هستند. پژوهش حاضر با هدف آزمون مدل علی رضایتمندی زوجین با میانجی‌گری رابطه مادر- فرزند بر اساس مولفه‌های ویژگی شخصیتی انجام شد.

روش پژوهش: این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پایه ششم دبستان‌های پسرانه و دخترانه شهر شیراز همراه با مادرشان بودند که از میان آنها ۲۶۰ نفر براساس پیشنهاد رایکو و مارکونلیدز به عنوان نمونه به روش تصادفی منطقه‌ای از نه منطقه آموزش و پرورش شهر شیراز انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه پنج عامل شخصیت نئو، مقیاس زوجی انریچ و روابط والد- فرزند فاین، مورلند و شوبل استفاده شد. داده‌ها با روش آماری همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها بین عامل شخصیتی روان‌آزردگی و رضایت زناشویی رابطه منفی نشان دادند، ولی عوامل شخصیتی انعطاف‌پذیری، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری با رضایتمندی زوجین رابطه مثبت داشت. همچنین متغیر رابطه مادر و فرزند رضایت زناشویی را در جهت مثبت پیش‌بینی می‌کند.

نتیجه‌گیری: از آنجا که صفات شخصیتی به عنوان پیش‌آمدگی‌هایی که افراد با خود در روابط زناشویی وارد می‌کنند می‌توانند بر سازه‌های میانجیگر از جمله رابطه مادر و فرزند اثرگذار باشند بنابراین، رضایت زناشویی تحت تاثیر عوامل درون فردی به ویژه ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد. نتایج حاکی از آن بود که ویژگی‌های شخصیتی با نقش میانجی ارتباط مادر- فرزند می‌توانند رضایت زناشویی را تبیین کنند.

واژه‌های کلیدی: ارتباط مادر- فرزند، رضایتمندی زوجین، مولفه‌های ویژگی شخصیتی

۱- دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

r.parpae@gmail.com, ORCID: 0000000282821567

۲- استادیار، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. (نویسنده مسئول)

Ahasan.amiri@iauksh.ac.ir ORCID: 0000000244859437

۳- دانشیار، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

M.arefi@iauksh.ac.ir, ORCID:0000000218441926

استناد: پارپایی ر، امیری ح، عارفی م. الگوی علی رضایتمندی زوجین بر اساس مولفه‌های ویژگی شخصیتی با میانجی ارتباط مادر- فرزند، خانواده و بهداشت، ۱۴۰۰؛ ۱۱(۴): ۳۹-۲۷

مقدمه:

زنان در هر جامعه‌ای به ویژه جوامع دارای فرهنگ غنی اسلامی به خاطر جایگاه ممتازی که به عنوان محور خانواده دارند نقش قابل توجهی را در نشاط، شکوفایی و پویایی اعضای خانواده ایفا می‌کنند (۱). یکی از عواملی که باعث ایفای مناسب نقش توسط زنان در خانواده و جامعه می‌گردد رضایت زناشویی می‌باشد. رضایت زناشویی، یکی از شاخص‌های مهم ازدواج موفق، بقا و سلامت خانواده محسوب می‌شود و به شادی و لذت از روابط میان افراد متاهل مرتبط است. رضایت یک متغیر نگرشی است و بنابراین یک خصوصیت فردی زن و شوهر محسوب می‌شود (۲). در تعریفی دیگر، رضایت زناشویی ارزیابی کلی ذهنی فرد از رابطه زوجی و میزان برآورده شدن نیازها، خواسته‌ها و آرزوها در نظر گرفته می‌شود. از آنجا که تعامل‌های زوجین با یکدیگر بر کنش زناشویی آنان اثر می‌گذارد رضایت فرد از زندگی زناشویی به منزله رضایت وی از خانواده بوده و رضایت از خانواده در حکم رضایت از زندگی به طور کلی می‌باشد (۳). سوال مهم این است که چه عواملی در رضایتمندی زناشویی دخیل هستند؟ از جمله عوامل موثر در تعیین میزان رضایت زناشویی افراد می‌توان به متغیرهای خانوادگی و ویژگی‌های فردی افراد اشاره کرد. بررسی عوامل موثر در رضایت زناشویی از این جهت حائز اهمیت است که رضایت فرد از زندگی زناشویی بخش مهمی از سلامت فردی محسوب می‌گردد (۴).

از سوی دیگر روان‌شناسان معتقدند هر رفتاری که فرد از خود نشان می‌دهد تحت تاثیر عوامل بسیاری همچون عوامل محیطی، عاطفی و شخصیتی می‌باشد. مقصود از عوامل شخصیتی در واقع همان ویژگی‌های شخصیتی است که می‌تواند یک فرد را مستعد بروز یک سری از رفتارها نماید، در صورتی که ممکن است فردی با ویژگی‌های شخصیتی متفاوت دست به چنین رفتارهایی نزنند. بنابراین عوامل شخصیتی یکی از مهم‌ترین عواملی است که قادر به شناخت پیچیدگی‌های رفتار انسان در موقعیت‌های مختلف است (۵). ویژگی‌های شخصیتی به مجموع ویژگی‌هایی که در وجود یک فرد تقریباً به طور دائم وجود دارد و موجب تمایز وی از سایرین می‌شود اطلاق می‌گردد. مدل پنج عامل بزرگ شخصیت به عنوان چارچوبی با اهمیت در درک ساختار رفتار آدمی مورد توجه پژوهشگران بوده و هر کجا به دنبال تبیین رفتار هستند به عنوان یک متغیر مهم در نظر گرفته می‌شود. این مدل، پنج ویژگی شخصیتی شامل روان‌آزردگی^۱، برون‌گرایی^۲، باز بودن نسبت به تغییر^۳، توافق‌پذیری^۴ و وجدان‌گرایی^۵ را بررسی می‌کند (۶). چهره، ازگلی، ابوالمعالی حسینی و نصیری (۷) با بررسی و مقایسه رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و رضایت زناشویی زنان به این نتیجه رسیدند که رضایت زناشویی با مولفه شخصیتی روان‌آزردگی رابطه منفی و با باز بودن، توافقی و وجدانی بودن رابطه مثبت دارد. نتایج پژوهش شیخ زین الدین، فرخی و عباس‌پور (۸) نیز نشان داد که عامل شخصیتی روان‌آزردگی و رضایت زناشویی رابطه منفی دارد ولی عوامل شخصیتی برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، مقبولیت و گشودگی با رضایت زناشویی رابطه مثبت دارد. در پژوهش آنها

- 1 Neuroticism
- 2 Extraversion
- 3 Openness Experience
- 4 Agreeableness
- 5 Conscientiousness

عامل شخصیتی برون گرایی بیشترین سهم را در پیش بینی رضایت زناشویی داشت. اسکافهارز، المند و مارتین^۱ (۹) در بررسی تاثیر شخصیت بر رضایت زناشویی دریافتند که همبستگی بین خوشایندی، گشودگی به تجربه و وجدانی بودن با شاخص های رضایت زناشویی متوسط و مثبت و بین روان آزردهی و شاخص های رضایت زناشویی متوسط و منفی است.

در زمینه‌ی تاثیر ویژگیهای شخصیتی همسران بر رابطه والدگری، روهنر^۲ (۱۰) معتقد است مکانیسم های تاثیر گذار بر شخصیت والدین بر پذیرندگی و طرد کنندگی آنها نسبت به فرزندانشان تاثیر می گذارد. نتایج پژوهش یزدخواستی و قاسمی (۱۱) نشان داد والدینی که سطوح بیشتری از توافق پذیری و برونگرایی و سطوح کمتری از روان آزردهی را نشان می دهند، فرزند پروری گرمتر و ساختار یافته‌تری دارند. این والدین تعاملات مثبت بیشتری دارند و به اندازه کافی پاسخگو هستند و از شیوه های کنترل آمرانه تری استفاده می کنند. همچنین پژوهش کارنز هالت^۳ (۱۲) نشان داد حمایت اجتماعی هیجانی از سوی والدین با رضایت از زندگی ارتباط دارد. از این رو مفهوم شخصیت اهمیت زیادی دارد چون بسیاری از جوامع و فرهنگها الگوهای مورد قبول خود را دارند اما تفاوت های فردی افراد در این میان عامل مهمی به حساب می آید که نشان می دهد چرا برخی از افراد بهتر از دیگران با شرایط و متغیرهای محیطی کنار می آیند و از رضایت، کیفیت و سلامت روان و در نهایت از سطوح مختلف انگیزش برخوردارند (۱۳).

همچنین در زمینه تاثیر رابطه والد فرزندی بر رضایت زناشویی می توان گفت تاثیر خانواده در رشد همه جانبه کودک، از لحظه تولد آغاز و با قدرت و فراگیری خاصی آشکار می شود. منظور از ارتباط والد - کودک این است که والدین احساسات، انتظارات و نگرش های خود نسبت به فرزند را بیان می کنند و به طور متقابل انتظارات و احساسات فرزند و نیازهای او را درک می کنند و مورد توجه قرار می دهند (۱۴). رابطه میان مادر و کودک که از اساسی ترین رابطه برای کودک می باشد می تواند رضایت میان زوجین را تحت تاثیر قرار دهد. کیفیت پایین رابطه میان مادر و کودک در برخی موارد می تواند منجر به مشکل و تعارض در روابط زناشویی شود. همچنین مشخص شده است زنانی که در زندگی خود رضایتمندی زناشویی بالایی دارند خود و کودکشان از سلامت رفتاری و رابطه عاطفی و هیجانی بالایی برخوردارند (۱۵).

از جمله دلایل معقول و منطقی مطالعه بر روی جزئیات رضایت زناشویی، درک محوریت آن در سلامت خانواده و اشخاص است. پژوهش های گوناگونی تاثیر ویژگی های شخصیتی و رابطه مادر- فرزند را بر رضایت یا کیفیت زناشویی مطالعه کرده اند اما در این پژوهش ها به هریک از سازه های فوق الذکر به صورت جداگانه نگریده شده است یا سازه های مورد نظر و تاثیر تعاملی آنها به صورت یک جا در یک مدل نگریده شده است. امروزه جایگاه رضایت زناشویی به دلیل افزایش روزافزون آمار طلاق، در پژوهش های مرتبط با خانواده و ازدواج بسیار با اهمیت تشخیص داده شده است. از آنجا که رضایت سازه ای مهم در زندگی زناشویی محسوب می شود و کارکرد مهمی در حفظ، رضایت و سلامت ازدواج دارد و فقدان آن سبب گسستگی پیمان زناشویی و متزلزل شدن بنیان خانواده می شود و در نهایت ممکن است به طلاق بیانجامد؛ لذا انجام پژوهش هایی از این دست برای دستیابی به عوامل اثرگذار بر افزایش میزان ثبات و رضایت زوج ها، شناخت درست همبسته های مهم سازه رضایت زناشویی و عوامل موثر من جمله رابطه والد فرزندی ضرورت دارد. بنابراین، با توجه به اهمیت رابطه زوجین در فرایند نظام خانواده، این پژوهش به دنبال آن است که به بررسی تاثیر مولفه های ویژگی شخصیتی بر رضایتمندی زوجین براساس نقش واسطه ای ارتباط مادر- فرزند در قالب الگوی ساختاری

1 Schaffhuser, Allemand & Martin

2 Rohner

3 Carnes-Holt

بپردازد و به این سوال پاسخ دهد که آیا این داده‌ها با الگوی نظری ارائه شده روابط بین مولفه‌های ویژگی شخصیتی و رضایتمندی زوجین با میانجی‌گری رابطه مادر- فرزند برآزش مناسبی دارد.

روش پژوهش:

در این پژوهش روابط متغیرها به صورت مدل علی مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش حاضر از لحاظ روش یک پژوهش همبستگی است و در طرح پژوهش از تحلیل ماتریس کواریانس (تحلیل مدل معادلات ساختاری) استفاده شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پایه ششم دبستان های پسرانه و دخترانه شهر شیراز به همراه مادرشان به تعداد ۹۲۳۳۱ نفر می باشد. مطابق با نظر رایکو و مارکونلیدز^۱ (۱۶) حداقل حجم نمونه برای مدل سازی معادلات ساختاری چنان چه تعداد محاسبات خرده مقیاس ها از وضعیت سادگی خارج شود بایستی حداقل ۲۶۰ نفر باشد حجم نمونه پژوهش ۲۶۰ نفر انتخاب شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از نه منطقه آموزش و پرورش شهر شیراز با توجه به جنسیت دانش آموزان بدین صورت که از هر منطقه به صورت تصادفی یک دبستان دخترانه و یک دبستان پسرانه انتخاب شد. معیارهای ورود به پژوهش شامل در قید حیات بودن هم پدر و مادر و زندگی مشترک افراد با پدر و مادر، طول مدت ازدواج مادران بین ۱۴-۲۵ سال متغیر بوده و سن آنها زیر ۵۰ سال باشد و معیار خروج نیز شامل معلولیت‌های جسمانی و ابتلا به بیماری‌های مزمن روانی، مصرف دارو پزشکی و روان‌پزشکی، سابقه بستری در سال گذشته و دریافت روان‌درمانی در یک سال گذشته لحاظ گردید. روش اجرای پژوهش به این صورت بود که با حضور در مدارس در مورد اهداف اجرای این پژوهش با مسئولین هماهنگی انجام شد و در ادامه پس از ایجاد ارتباط اولیه از طریق بیان اهمیت و اهداف پژوهش و ایجاد حس اعتماد، پرسشنامه‌ها را به همراه مادرشان تکمیل کردند. با توجه به هدف پژوهش، نمره رضایت زناشویی، ویژگی‌های شخصیتی و ارتباط مادر و فرزند تحلیل شدند. برای تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی، شامل میانگین و انحراف استاندارد استفاده شد. با توجه به این که در پژوهش حاضر روابط میان متغیرها در چارچوب الگوی علی مطالعه می‌شود برای بررسی مدل مفروض از آمار استنباطی از نوع همبستگی و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS22 و AMOS23 تحلیل شدند. در این پژوهش از ابزارهای زیر استفاده شد:

پرسشنامه پنج عاملی شخصیت نئو^۲: این مقیاس فرم کوتاهی از پرسشنامه تجدید نظر شده NEO-RI-R است که توسط کاستا و مک‌کری^۳ (۱۷) برای ارزیابی سریع پنج عامل اصلی شخصیت طراحی شده است. این پرسشنامه دارای ۶۰ ماده است که پنج بعد شخصیت بهنجار را که عبارتند از روان‌آزردگی، برونگرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وجدانی بودن را می‌سنجد و بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت در دامنه‌ای بین کاملاً مخالفم (۰) تا کاملاً موافقم (۴) نمره‌گذاری می‌شود. مک‌کری و کاستا در پژوهشی که بر روی ۲۸۰ نفر از دانشجویان انجام دادند، ضرایب پایایی پنج ویژگی شخصیتی از آزمون نئو فرم کوتاه (۶۰) ماده‌ای را با روش آلفای کرنباخ در دامنه‌ای بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۵ گزارش نمودند (۱۷). خجسته مهر (۱۸) نیز اعتبار این پرسشنامه را با دو روش اعتبار ملاکی همزمان و روش همبستگی‌های درونی پنج شاخص پرسشنامه را مناسب گزارش کرده است. وی پایایی این پرسشنامه را در مردان و زنان متقاضی طلاق شهر اهواز با روش آلفای کرنباخ بین ۰/۶۶ تا ۰/۹۰ و با روش تصنیف بین ۰/۵۱ تا ۰/۸۲ و برای مردان و زنان عادی

1 Raykov & Marconlides

2 NEO-FFI

3 Costa & McCrae

باروش آلفای کرنباخ بین ۰/۶۰ تا ۰/۸۴ و با روش تصنیف بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۰ محاسبه کرد. میزان ضریب قابلیت اعتماد با روش آلفای کرنباخ در این پژوهش ۰/۸۲ بدست آمد.

مقیاس زوجی انریچ^۱: برای بررسی میزان رضایت زناشویی، پرسشنامه انریچ انتخاب شده است. این پرسشنامه به عنوان یک ابزار تحقیق معتبر در تحقیقات و کارهای بالینی متعددی مورد استفاده قرار گرفته است. فاووز و السون^۲ (۱۹) از این پرسشنامه برای بررسی رضایت زناشویی استفاده کردند و معتقدند که این مقیاس، مربوط می‌شود به تغییراتی که در طول دوره حیات آدمی رخ می‌دهد و همچنین در این خصوص به تغییراتی حساس است که در خانواده به وجود می‌آید. بدین منظور، از فرم کوتاه مقیاس انریچ که شامل ۴ خرده‌مقیاس ۳۵ ماده‌ای می‌باشد استفاده گردید. هر یک از موضوعات این پرسشنامه، در ارتباط با یکی از زمینه‌های مهم است. ارزیابی این زمینه‌ها در درون یک رابطه زناشویی می‌تواند مشکلات بالقوه زوج‌ها را توصیف کند یا می‌تواند زمینه‌های نیرومندی و تقویت آنها را مشخص نماید. طیف نمره‌گذاری این مقیاس پنج‌گزینه‌ای، و برای هر یک از ماده‌ها کاملاً موافقم، موافقم، نه موافقم و نه مخالف، مخالف، کاملاً مخالفم در نظر گرفته شده است (۲۰). ضریب آلفای پرسشنامه برای خرده‌مقیاس‌های رضایت زناشویی، ارتباط، حل تعارض و تحریف آرمانی به ترتیب از این قرار است ۰/۸۶، ۰/۸۰، ۰/۸۴، ۰/۸۳ و اعتبار بازآزمایی پرسشنامه برای هر خرده‌آزمون به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۱، ۰/۹۰، ۰/۹۲ بوده است. میزان ضریب قابلیت اعتماد با روش آلفای کرنباخ در این پژوهش ۰/۸۴ بدست آمد.

پرسشنامه رابطه والد فرزندی^۳: نسخه اصلی این پرسشنامه جهت ارتباط والدین با فرزندان توسط فاین، مورلند و شوبل^۴ در سال ۱۹۸۳ تهیه شده است. این ابزار شامل ۴۸ سوال (۲۴ سوال برای رابطه با پدر و ۲۴ سوال برای رابطه با مادر است) که دو صورت دارد، یکی برای سنجیدن رابطه فرزند با مادر و یکی هم برای سنجیدن رابطه فرزند با پدر. هر دو فرم مقیاس یکسان است، به جز این که کلمه پدر و مادر عوض می‌شوند. با این حال عوامل مختلف در فرم‌های مربوط به پدر و مادر بارز شده است. این عوامل برای پرسشنامه مادر عبارت هستند از: عاطفه مثبت، آزرده‌گی/سردرگمی نقش، همانندسازی، ارتباط یا گفت و شنود. نمره کل عبارت از جمع میانگین‌های خرده‌مقیاس‌ها است. پایایی آن با ضرایب آلفای ۰/۶۱ تا ۰/۹۴. برای خرده‌مقیاس‌های مربوط به مادر و نیز آلفای کلی ۰/۹۶. از همسانی درونی بالای سوالات برخوردار است. روایی این مقیاس از گروه‌های شناخته شده و روایی پیش بین خوب بهره‌مند است و فرزندان خانواده‌های طلاق و یکپارچه را به طور معناداری از هم متمایز می‌سازد (۲۱). در پژوهش حاضر نیز جهت تعیین پایایی از روش آلفای کرنباخ استفاده شد و مقدار ضرایب آلفا برای خرده‌مقیاس‌های مربوط به مادر ۰/۶۱ تا ۰/۹۱. به دست آمد. ضریب آلفای کرنباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۱. به دست آمد.

یافته‌های پژوهش:

به منظور آگاهی از میانگین عملکرد و پراکندگی نمرات شرکت‌کنندگان در هر یک از متغیرها شاخص‌های میانگین و انحراف معیار در کل گروه در جدول ۱ ارائه شده است.

- 1 ENRICH Couple Scales
- 2 Fowers & Olson
- 3 Parent Child Relationship Scale
- 4 Fine, Moreland & Schwebel

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

Table 1. Descriptive indexes of research variables

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار
رضایت زناشویی	۱۰۹/۸۵	۱۰/۸۳
ارتباط مادر فرزند	۱۰۹/۱۱	۱۳/۷۳
روان آزردهی	۳۹/۶۴	۵/۵۵
انعطاف‌پذیری	۴۲/۱۲	۵/۲۰
برون‌گرایی	۳۷/۳۰	۵/۱۱
توافق‌پذیری	۴۲/۰۵	۴/۹۴
مسئولیت‌پذیری	۳۵/۳۷	۴/۹۸

ماتریس همبستگی متغیرهای مورد بررسی (رضایت زناشویی، ارتباط والد فرزند و ویژگی‌های شخصیتی) در جدول ۲ ارائه می‌شود. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بیشترین ضریب همبستگی مربوط به رابطه برون‌گرایی با رضایت زناشویی (۰/۴۱۷) و کمترین ضریب همبستگی مربوط به رابطه انعطاف‌پذیری با روان‌آزردهی (۰/۰۰۰) می‌باشد (سطوح معنی‌داری برای همه ضرایب $P \leq 0/01$ است).

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرها در پژوهش حاضر

Table 2. Correlation matrix between variables

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
رضایت زناشویی	۱						
ارتباط مادر فرزند	۰/۳۶۶**	۱					
روان آزردهی	-۰/۲۲۵**	-۰/۳۰۰**	۱				
انعطاف‌پذیری	۰/۲۱۶**	۰/۲۰۵**	۰/۰۰۰	۱			
برون‌گرایی	۰/۴۱۷**	۰/۲۷۳**	-۰/۰۵۱	۰/۱۸۲**	۱		
توافق‌پذیری	۰/۲۴۶**	۰/۱۸۸**	-۰/۰۲۳	۰/۲۰۳**	۰/۳۱۷**	۱	
مسئولیت‌پذیری	۰/۳۹۷**	۰/۲۲۲**	-۰/۱۰	۰/۱۳۶*	۰/۲۹۰**	۰/۰۹۰	۱

** $P \leq 0/01$

در مدل‌یابی معادلات ساختاری، برازش مدل و معناداری روابط بررسی می‌شود. به منظور بررسی برازندگی مدل پیشنهادی از شاخص‌های برازندگی استفاده شد. جدول ۳ شاخص‌های برازندگی الگوی پیشنهادی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. مهمترین شاخص های برازش کلی مدل مفروض

Table 3. The most important indicators of the general fit of the assumed model

برازش مقتصد		برازش تطبیقی		برازش مطلق		شاخص های کلی
RMSEA	PNFI	CFI	IFI	GFI	CMIN	شاخص نمونه مقدار
۰/۰۸۷	۰/۶۷۰	۰/۹۶۵	۰/۹۶۶	۰/۹۷۲	۲۲/۱۱۰	

طبق مندرجات جدول ۳ مقادیر شاخص های برازندگی الگوی پیشنهادی، شامل شاخص های برازش مطلق، شاخص های برازش تطبیقی و شاخص های برازش مقتصد هستند. شاخص های برازش کلی مدل در سطح مناسبی هستند. در این مدل ارتباط مادر - فرزند به عنوان متغیر واسطه ای عمل می کند که توانسته است بین ویژگی های شخصیتی با رضایت زناشویی نقش واسطه ای خود را ایفا کند.

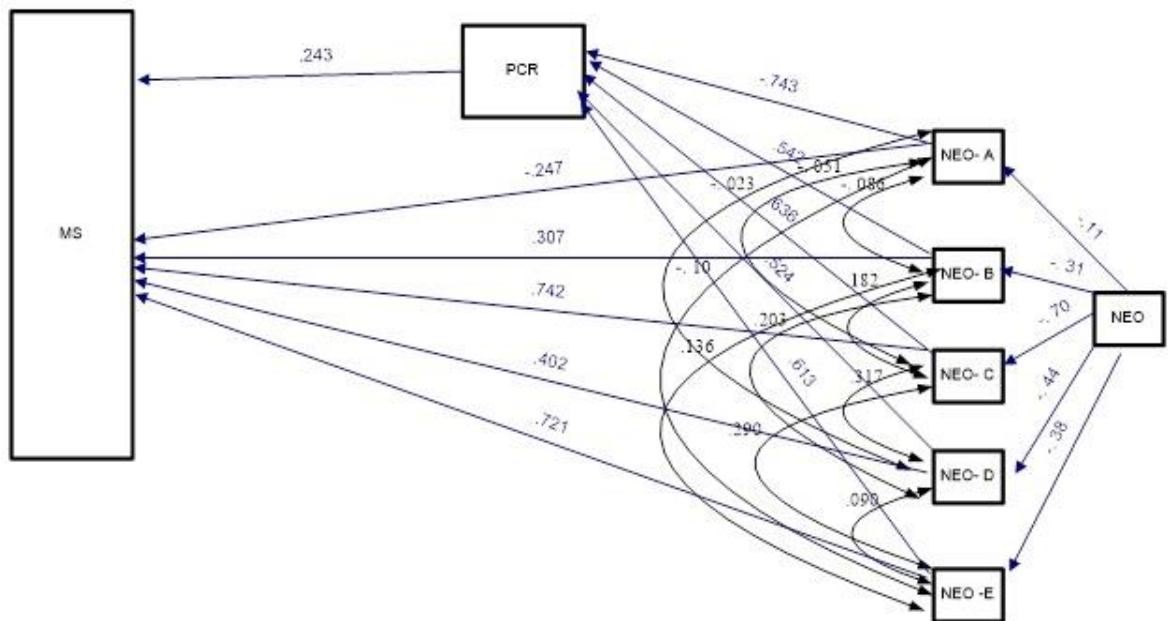
جدول ۴. برآورد اثرهای مستقیم، غیرمستقیم و کل جهت پیش بینی رضایت زناشویی

Table 4. Estimate direct, indirect and total effects in structural equation model

اثر کل	اثر غیر مستقیم	اثر مستقیم	متغیر
-۰/۴۳۹	-۰/۱۹۲	-۰/۲۴۷	روان آزردهی بر رضایت زناشویی
۰/۴۵۰	۰/۱۴۴	۰/۳۰۷	انعطاف پذیری بر رضایت زناشویی
۰/۸۸۴	۰/۱۴۲	۰/۷۴۲	برون گرایی بر رضایت زناشویی
۰/۵۳۹	۰/۱۳۷	۰/۴۰۲	توافق پذیری بر رضایت زناشویی
۰/۸۶۲	۰/۱۴۱	۰/۷۲۱	مسئولیت پذیری بر رضایت زناشویی
-۰/۷۴۳	-	-۰/۷۴۳	روان آزردهی بر رابطه مادر- فرزندی
۰/۵۴۲	-	۰/۵۴۲	انعطاف پذیری بر رابطه مادر- فرزندی
۰/۶۳۶	-	۰/۶۳۶	برون گرایی بر رابطه مادر- فرزندی
۰/۵۲۴	-	۰/۵۲۴	توافق پذیری بر رابطه مادر- فرزندی
۰/۶۱۳	-	۰/۶۱۳	مسئولیت پذیری بر رابطه مادر- فرزندی
۰/۲۴۳	-	۰/۲۴۳	رابطه مادر- فرزندی بر رضایت زناشویی

** $P \leq 0.01$

جدول ۴ نشان دهنده میزان اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل هر متغیر نسبت به رضایت زناشویی است. مسیر مستقیم رابطه مادر- فرزندی به رضایت زناشویی (۰/۲۴۳) است که این مقدار به لحاظ آماری معنادار است. مسیر مستقیم انعطاف پذیری، برون گرایی، توافق پذیری، مسئولیت پذیری با رابطه مادر- فرزندی و رضایت زناشویی مثبت و معنادار و مسیر مستقیم روان آزردهی با رابطه مادر- فرزندی و رضایت زناشویی منفی و معنی دار هستند.

شکل ۱: معادله ساختاری برای بررسی روابط متغیرهای پژوهش و مدل تدوین شده

بر اساس شکل ۱ مدل نظری پژوهش تایید و به عنوان مدل نهایی پژوهش پذیرفته می شود. در نتیجه می توان گفت که ویژگی های شخصیتی می توانند با در نظر گرفتن نقش میانجی گرایانه ارتباط مادر- فرزند مدل مطلوبی را ارائه دهند. بدین معنا که ویژگی های شخصیتی باعث اثرگذاری بر ارتباط مادر - فرزند می شود و با لحاظ این تعامل، رضایت زناشویی را پیش بینی می کند.

بحث و نتیجه گیری:

نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر با توجه به مدل ارائه شده و قرار دادن ارتباط مادر فرزندی به عنوان متغیر میانجی نشان داد که مدل انتظارات پژوهشگر را برآورده ساخت و از قدرت توضیحی و برازش مناسبی برای رضایت زناشویی برخوردار است. همچنین بیانگر این بود که ویژگی های شخصیتی به طور مستقیم و از خلال ارتباط مادر- فرزند به طور غیر مستقیم می توانند رضایت زناشویی را پیش بینی کنند. در تحلیل داده های پژوهش چنین نتیجه گیری شد که صفات روان آزرده گی به صورت منفی و برون گرایی، توافق پذیری، گشودگی و باوجدان بودن به صورت مثبت رضایت زناشویی را پیش بینی می کنند. این یافته ها با نتایج حاصل از پژوهش های چهره و همکاران (۷)، شیخ زین الدین و همکاران (۸)، اسکافازر و همکاران (۹) هم راستا است. از آنجا که نمره های بالا در روان آزرده گری با عدم ثبات عاطفی و عواطف منفی چون ترس، غم، دستپاچگی، عصبانیت، احساس گناه و نفرت همراه است و کسانی که در این حیطه نمره های بالایی کسب می کنند تمایل بیشتری به تکانشگری، پرخاشگری و آسیب پذیری دارند. افرادی که در روان آزرده گری نمره بالایی دارند آمادگی آنها برای نشان دادن اضطراب در موقعیت های تنیدگی زا بیشتر است و عمدتاً از روش های متمرکز بر هیجان استفاده می کنند (۲۲).

زوج‌هایی که برون‌گرایی بالا و روان‌آزردگی پایینی دارند معمولاً از روش متمرکز بر مساله استفاده می‌کنند، به صورت ژنتیکی ثبات هیجانی بیشتری دارند و در نتیجه سلامت روانی بالایی دارند. زوج‌های برون‌گرا بهتر می‌توانند با تنش روزمره مقابله کنند، با احتمال بیشتری درصدد حمایت اجتماعی بر می‌آیند که به آن‌ها در کنار آمدن با تنش کمک می‌کند. برون‌گرایان به جای ارباب و تهدید دیگران، از طریق نمایش جذابیت‌های خویش، دیگران را به سمت خود جلب می‌کنند. برون‌گرایی با هیجان‌های مثبتی همچون خوش‌بینی، عشق و صمیمیت همراه است، همچنین اجتماعی و فعال بودن افراد برون‌گرا نیز در تجمیع با دیگر صفات بر روابط زناشویی و در نتیجه رضایت از این رابطه تاثیر مثبت دارد. کوهی، اعتمادی و فاتحی‌زاده (۲۳) دریافتند که عامل برون‌گرایی با تعاملات اجتماعی سروکار دارد؛ در نتیجه زوج‌هایی که روابط بین فردی کمتری دارند، زمانی که در روابط زناشویی دچار مشکلی می‌شوند آسیب‌پذیرترند و سرخورده‌تر می‌شوند. چهره و همکاران (۷) عنوان کردند که توافق‌پذیری موجب می‌شود افراد در تعامل‌های خود با دیگران بتوانند احساس خود را مهار کنند و برخورد آرامی داشته باشند. همسران توافق‌پذیر ادراک‌های مثبت‌تری از یکدیگر دارند که به نوبه خود می‌تواند منجر به رضایت‌مندی بیشتر و کاهش سرخورده‌گی شود. توافق‌پذیری نشان‌دهنده ویژگی‌هایی مانند همدردی نسبت به دیگران، کمک به آنها و باور به این است که دیگران نیز متقابلاً کمک‌کننده هستند. میزان بالای توافق‌پذیری باعث می‌شود فرد در تعاملات بین‌فردی، هیجان‌های خود را تنظیم کند، رفتارهای ملایم‌تری از خود نشان دهد و تضادهای ناشی از روابط بین فردی را با سهولت بیشتری حل کنند که این مساله باعث کاهش رفتارهای تعاملی منفی می‌شود. بنابراین، افزایش همکاری و سازگاری میان زوج‌ها حمایت بیشتری را برای هر فرد از جانب همسرش ایجاد و فاصله عاطفی میان آنها را کم‌تر می‌کند. به علاوه، افراد توافق‌پذیر معمولاً قابل اعتمادند و به صداقت و حسن نیت دیگران اعتقاد دارند (۲۳).

افراد باز کنجکاو، منطقی و دارای نگرش آزادمنشانه می‌باشند. آنها تمایل دارند که نظرات شریک خود را گوش دهند و بفهمند. همچنین افراد باز می‌توانند سختی‌ها را تحمل کنند و به تفاوت در اندیشه و رفتار احترام بگذارند، بدین گونه بسیاری از تعرضات کاهش می‌یابند و وفاق و همراهی افزایش می‌یابد. باز بودن برای زنان یک ارزش ویژه است. به طور کلی افزایش حس زیبایی‌پسندی، تنوع طلبی، کنجکاو، پذیرش عقاید جدید و انعطاف‌پذیری باعث افزایش رضایت زناشویی می‌شود. رابطه مثبت بین باوجدان بودن و رضایت زناشویی به این دلیل است که افرادی که در باوجدان بودن در حد بالایی قرار دارند نیاز به پیشرفت دارند و به همین خاطر برای نگهداری رابطه موفق خود دست به تلاش می‌زنند (۲۲). با توجه به موارد ذکر شده و اینکه افراد با وجدان، آمادگی مواجهه با مسائل زندگی را دارند، منظم و دارای برنامه می‌باشند، مسئولیت‌پذیرند، به اصول اخلاقی پایبندند و برای رسیدن به اهدافشان تلاشگرند.

همچنین داده‌های پژوهش نشان داد که رابطه مادر فرزندی به صورت مثبت رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند. به عبارتی، رابطه مادر فرزندی نیز توانست به طور معناداری در رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی با رضایت زناشویی وساطت کند. این نتایج با نتایج حاصل از پژوهش‌های شفیع‌کنندجانی و همکاران (۱۴) و احمدی‌فارسانی و همکاران (۱۵) هم‌راستا است. رابطه میان مادر و کودک که از اساسی‌ترین رابطه برای کودک می‌باشد می‌تواند رضایت میان زوجین را تحت تاثیر قرار دهد. کودکان به خودی خود اثر منفی بر رابطه زوجین ندارند بلکه منجر به افزایش فشارهای اقتصادی و اجتماعی می‌شوند و زمان باهم بودن زوجین را کاهش می‌دهند. کیفیت پایین رابطه میان مادر و کودک در برخی موارد می‌تواند منجر به مشکل و تعارض در روابط زناشویی شود. همچنین مشخص شده است زنانی که در زندگی خود رضایت‌مندی زناشویی بالایی دارند خود و کودکانشان از سلامت رفتاری و رابطه عاطفی و

هیجانی بالایی برخوردارند (۱۵).

در رابطه با سازه والد فرزندی، بیشترین اثرات کل مربوط به روان آزرده‌گی و برون‌گرایی مادران است. بنابراین برون‌گرایی مادر باعث افزایش رابطه مادر با کودک و روان آزرده‌گی منجر به کاهش این رابطه می‌شود. این نتایج با نتایج حاصل از پژوهش‌های یزدخواستی و قاسمی (۱۱) و روهنر (۱۰) هم‌راستا است. در تبیین این نتایج می‌توان بیان داشت که از میان پنج عامل شخصیتی، سه عامل روان آزرده‌گی، برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری از برجسته‌ترین عوامل در تحقیقات مرتبط با شخصیت هستند که با فرزندپروری نیز ارتباط دارند (۲۴). شخصیت در تعامل با استرس‌ها و منابع حمایتی محیط، ظرفیت والدین را برای مراقبت و بهبود رشد کودکان تعیین می‌کند. در این میان والدینی که روان آزرده‌گی بیشتر و انعطاف‌پذیری کمتری دارند بی‌قراری و عصبانیت بیشتری ابراز می‌کنند و رابطه صمیمانه کمتری با کودکان خود دارند. در مقابل والدینی که برون‌گرایی بیشتر و روان آزرده‌گی کمتر نشان می‌دهند، فرزندپروری گرم‌تر و ساختاریافته‌تری دارند، تعاملات مثبت بیشتری نشان می‌دهند، به اندازه کافی پاسخگو هستند و محیطی که در آن کودکان را تربیت می‌کنند ساختاریافته‌تر و با ثبات‌تر است (۲۵).

از آنجا که رسیدن به رابطه سالم، اصول و شیوه‌هایی دارد و والدین باید از دانایی‌ها و مهارت‌های لازم برخوردار باشند تا بتوانند بر اساس اصولی، پیوند روحی و فکری با فرزندان برقرار کنند و بهتر بتوانند نقش تربیتی خود را ایفا کنند، همچنین کیفیت رابطه زناشویی و میزان شادمانی زناشویی تابع نحوه تعامل همسران و شیوه مقابله آنها با موقعیت‌های تنش‌زای زندگی است. چنین به نظر می‌رسد که شخصیت، الگوهای تعامل زناشویی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. با توجه به پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که استفاده از پرسشنامه پنج عامل شخصیتی نئو به عنوان مقیاس سنجش سبک‌های ارتباطی، هیجانی و انگیزشی برای مشاوره ازدواج مفید است. استفاده از این پرسشنامه در مشاوره ازدواج کمک می‌کند تا افراد درک بهتری از خود داشته باشند، رابطه بین شخصیت‌های خود با یکدیگر را دریابند و نیز به این نکته پی ببرند که هر یک خود را متفاوت از آن چیزی می‌بینند که طرف مقابل برداشت می‌کند. در نهایت می‌توان گفت آگاهی زوج‌ها از ویژگی‌های طرف مقابل منجر به درک بهتر همدیگر و رضایت زناشویی بیشتر می‌شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی توسط افراد متخصص در امر خانواده‌درمانی و مشاوره جهت روشن ساختن اهمیت روابط زناشویی و ارتباط موثر والدین با فرزندان اقدام شود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش کنترل نشدن متغیرهایی چون وضعیت اجتماعی و اقتصادی آزمودنی‌ها بود. بنابراین در تعمیم یافته‌های پژوهش باید احتیاط کرد. مورد دیگر اینکه که تنها بر روی زنان متهل انجام شده است که می‌تواند فرایند تعمیم‌پذیری نتایج را به سایر گروه‌های جمعیتی با محدودیت مواجه سازد. همچنین می‌توان به استفاده از پرسشنامه‌های خود گزارش‌دهی که ممکن است بر نتایج این پژوهش تاثیر گذاشته باشد اشاره کرد.

تعارض منافع

نویسندگان تصریح می‌کنند که در این پژوهش تعارض منافع وجود ندارد.

سپاسگزاری

این مقاله از پایان‌نامه دوره دکتری مصوب و دفاع شده در دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه استخراج شده است. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند مراتب تشکر صمیمانه خود را از مساعدت شرکت‌کنندگان در این پژوهش اعلام کنند.

منابع:

1. Baniasadi R.. The role of women in the strength of the family by modeling on the rich Islamic culture. *Journal woman and culture*, 2020; 12(45): 87-96.
2. Whisman A., Gilmour L., Salinger M.. Marital satisfaction and mortality in the United States adult population. *Health psychology*. 2018; 37(11): 1041-44.
3. Yarigaravesh M., Ameri F., Farahbidjari A., Dehshiri GhR.. Mediating roles of marital satisfaction and mother-child relationship in pathological use of social networking sites of mothers and behavioral problems of children (Quantitative and Qualitative study). *Applied psychological research quarterly*. 2019; 10(2): 137-158.
4. Xuemei Hu J., Tarrezz Nash Sh.. *Marriage and the Family: Mirror of Diverse Global Society*. Routledge; 2019: 780.
5. Guidi A., Gentili C., Scilingo EP., Vanello., N.. Analysis of speech features and personality traits. *Biomedical signal processing and control*. 2019; 51: 1-7.
6. Benzi I., Preti E., Di Pierro R., Clarkin JF., Made ddu F.. Maladaptive personality traits and psychological distress in adolescence: The moderating role of personality functioning. *Personality and individual differences*. 2019; 140: 33-40.
7. Chehreh H., Ozgoli G., Abulmaali husseini Kh., Nasiri M.. The relationship between personality traits and marital satisfaction based on five factors model of personality: A Systematic Review. *Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences*. 2018; 22(5): 121-132.
8. Sheikh Zeineddin H., Farrokhi N., Abbaspoor Azar Z.. Mediating role of psychological capital in the relationship between personality features with marital adjustment in students. *Quarterly of Applied psychology*, 2018; 12(3): 439-462.
9. Schaffhuser K, Allemand M, Martin R. Personality traits and relationship satisfaction in intimate couples: three perspectives on personality. *European Journal of personality*. 2014; 28(2): 120-133.
10. Rohner R.. *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*. USA: Rohner research publications; 2007.
11. Yazdkhasti F., Ghasemi S.. The relation between parent's personality characteristics and their acceptance-rejection toward their elementary school children in Shahreza. *Journal of educational psychology studies*. 2011; 7(12): 131-144.
12. Carnes-Holt K.. Child-parent relationship therapy for adoptive families. *The Family Journal*. 2012; 20(4): 419-426.
13. Halford WK., Snyder D.. Universal processes and common factors in couple therapy and relationship education. *Behavior Therapy*. 2012; 43, 1-12.

14. Shafiee Kandjani AR., Shafiee S., Vatankhah S., Farvareshi, M.. Socioeconomic status, personality traits, coping styles and mental health of parents of children with Autism spectrum .Quarterly J family and research. 2020; 17(3): 89-104.
15. Ahmadifarsani M., Bagheri N., Sharifi T.. The impact of training program on the improvement of the mother-child relationship among anxious students. Quarterly Journal of family and research. 2020; 17(3):127-142.
16. Raykov T., Marconlides GA.. A first course in structural equation modeling, 2nd Edition, Mawwah, and N.J: Etlbaum; 2006: p.238.
17. Costa PT., McCrae RR.. Revised NEO personality inventory And NEO five factor inventory. Lutz, Florida: Psychological Assessment Resource, Inc; 1992.
18. Khojasteh Mehr R.. Mediating role of communication notes and unconstructive conflict resolution strategies in relationship between attachment styles and marital quality. Contemporary psychology. 2013; 7(2): 3-14.
19. Fowers BI., Olson DH.. Enrich marital inventory Discriminated validity and cross-validity assessment. Journal of marital and family therapy. 1989; 15, 65-79.
20. Asoodeh MH.. Factors of successful marriage: accounts from self-described happy couples. Procedia social and behavioral science. 2010; 5, 2042-2046.
21. Sanaee Zaker B.. Family measurement scale. Tehran: Publications Besat; 1991.
22. Salayani F., Asghari Ebrahim Abad M.J., Rasoolzadeh Tabatabaei K., Rougoushouee R.. Mediating role of loving styles in the relationship between personality characteristics and marital satisfaction. Journal of psychology. 2020; 24(1): 23-40.
23. Koohi S., Etemadi O., Fatehizadeh M.. The relationship between personality characteristics, mental health and marital dissatisfaction of couples. Research in Cognitive and Behavioral Sciences. 2014; 4(1): 71-84.
24. Clark LA., Kochanska G., Ready R.. Mothers' personality and its interaction with child temperament as predictors of parenting behavior. Journal of Personality and Social Psychology. 2000; 79(2): 274-285.
25. Lopoo LM., DeLeire T.. Family structure and the economic wellbeing of children in youth and adulthood. Social Science Research. 2014; 43, 30-44.